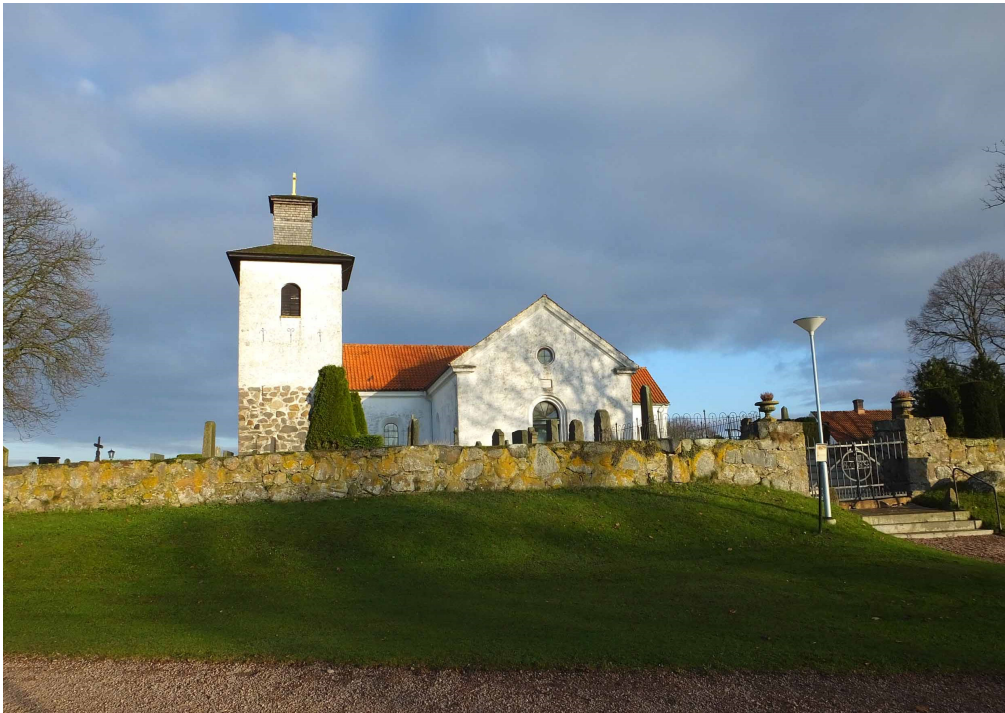

Kroppps kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

Kerstin Börjesson 2015-12-18

Omslag: Kropps kyrka sedd från söder.

Kroppps kyrka

Kroppps församling, Luggude kontrakt, Lunds stift, Kroppps socken, Kropp 8:1, Helsingborgs kommun, Skåne län och landskap

Beskrivning och historik

Kyrkomiljö

Kroppps kyrkby ligger nordost om Helsingborg i ett böljande fullåkerslandskap som trots närheten till Helsingborg och stora vägsträckningar har en påtagligt lantlig karaktär. Kyrkan ligger på en markant höjd i förhållande till det omgivande landskapet. Bybebyggelsen ligger samlad längs bygatan öster om kyrkan och har i stort sett samma utsträckning som på 1700-talet. Närmast kyrkan finns prästgården som idag är privatbostad. Ett par kilometer öster om byn ligger Rosendals slott, en renässansanläggning uppförd 1615 av det danska riksrådet Anders Stensen Bille och tillbyggt på 1700-talet. På slottets ägor ligger också det senmedeltida Billehuset som tros ha uppförts som bostadshus och är Helsingborgs äldsta profana byggnadsverk. Godsägaren till Rosendals slott innehade patronatsrätten till Kroppps kyrka. Om Rosendals byggherre finns många sägner. Bland annat sägs det att en brand 1931 startade när Billes vålnad nådde fram till kyrkan efter att ha tagit ett ”tuppasteg” varje natt.

Kyrkobyggnad

Kroppps kyrka består av långhus, västtorn och två korsarmar som ger kyrkan en nästan likarmad korsform. Koret är rakt avslutat utan absid. Tornet har kvadratisk planform och är smalare än långhuset i bredd. Dess östra sida är byggd ovanpå västra långhusgaveln och tornet avslutas upptill med en lanternin. På tornets norra sida finns ett kvadratisk trapptorn med spindeltrappa till tornets övre våningar.

Kyrkan har en tunn murtjocklek av finhuggen sandsten. Byggnadsmaterialet och kyrkans regelbundna planform kan tyda på att den uppfördes under 1100-talet. En datering till 1100-talets första hälft har föreslagits, vilket skulle göra Kroppps kyrka till en av de tidigaste stenkyrkorna i området. Med sitt rakt avslutade kor och en tidig form av dopfunt har kyrkan angetts som en möjlig häradskyrka med särställning som dopkyrka. På en av kvaderstenarna till kyrkan har ett stenhuggarmärke hittats som även påträffats på en kvadersten till Lunds domkyrkas absid. Märket har formen av ett likarmat kors där armarna avslutas av kvadrater eller rektanglar. En hypotes är därför att kyrkans byggmästare har varit knuten till domkyrkans stenhuggarverkstad. Kyrkans status understryks också av förekomsten av romanskt kalkmåleri på kyrkans östra gavel. Kalkmålningarna dateras till 1200-talet. Tornets datering är osäker och både sena och tidiga dateringar har föreslagits. Med tanke på nord- och sydportalernas placering är det möjligt att kyrkan har haft en tidig västförlängning eller kanske ett ursprungligt västtorn vilket inte alls är omöjligt med tanke på indikationerna för kyrkans roll som häradskyrka.

Tornet sett från nya kyrkogården i väster och från norra sidan.

Kring 1400-talet tros kyrkan ha fått valv slagna inne i kyrkan. Under 1600-talet tillkom ny inredning i form av dopfunt, altaruppsats och läktarpredikstol. Läktarpredikstolar är relativt ovanliga men fanns även i Maria kyrkan i Helsingborg och troligtvis också i Mörarps kyrka. Kyrkan ansågs redan på 1600-talet vara för trång men det dröjde till 1700-talet innan kyrkan utvidgades med en korsarm på långhusets norra sida. Tornet var vid den här tiden krönt av en hög ekspira, en ovanlig form av torntak. Kanske var tornet inte helt olik en avbildning på en sockenkarta från 1774. År 1823 ska kyrkans torn ha byggts om från grunden då det fick sitt nuvarande utseende. Ombyggnaden var troligtvis inte så omfattande som beskrivningen gör gällande. Ett ribblöst korsvalv, så kallat gratvalv, murades över tornets bottenvåning. Sockenkartan från 1774 visar också ett vapenhus på kyrkans södra sida. Vapenhuset revs 1843 och ny ingång gjordes i tornets västra sida. Samma år gjordes en del inre ändringar. En ny läktare byggdes i korsarmen samt ny altarrundel och predikstol i empirstil tillverkades. Den gamla läktarpredikstolen togs ned och placerades som herrskapsläktare i kyrkans västra del. Herrskapsläktaren flyttas några år senare till Rosendals slott.

Kyrkan fick sin nuvarande planform år 1865 då den södra korsarmen byggdes. De medeltida valven ersattes av tredelade trävalv. I vinkeln mellan koret och norra korsarmen byggdes en sakristia av korsvirke och tegel och plåttäckt tak. En hel del ny inredning tillkom under 1870-talet men redan på 1880-talet förekom diskussioner om att återföra kyrkans renässansinredning till kyrkan.

Kyrkan sedd från öster.

1931 förstördes kyrkans interiör, tak och dess övre murverk av en kraftig brand. Orsaken till branden var en bristfällig rökgång över södra korsarmen. Efter branden 1931 stod kyrkans murar kvar som ett tomt skal över långhus, kor och korsarmar. En del av kyrkans äldre inredning var undanställd och undgick branden. Flera av kyrkans inventarier lyckas också räddas. Bland de inventarier som inte gick att rädda fanns en gravhäll av sandsten daterad till 1400-talet med ett hjulkors i vardera änden samt en minnestavla av sandsten över Hoffgards familjegrav 1660. Efter branden blev målningar av senromansk typ synliga i koret vilka var till stora delar var oskadade av branden. I koret påträffades reliefornerat och grönglaserat golvtegel med motiv av en lilja i rutmönster. Golvteglen kan troligen dateras till 1300-talets andra hälft eller 1400-talets första hälft. En återuppbyggnad av kyrkan skedde under ledning av arkitekten Oscar Persson och kyrkan återinvigdes 1932. Kyrkan återuppfördes med nya murade valv i kyrkorummet och ett pannrum under södra korsarmen. Längst ned i södra korsarmen inreddes ett kolumbarium åt familjen Bennet. Sakristian från 1865 återuppfördes inte. Under 1950 fick kyrkan en ny orgel och orgelläktaren byggdes om efter ritningar av arkitekt Nils G. Blanck. Läktaren försågs med målningar av konstnär Axel Kulle 1952. På 1980-talet byggdes ett utrymme under norra läktaren om till toalettutrymme. Ritningar upprättades av byggmästare Weste Andersson, Hjortshög. En utvändig renovering genomfördes på kyrkan 1997 efter handlingar av Forsberg och Wikerstål arkitektkontor AB. Fläckvisa putslagningar gjordes vid detta tillfälle och murverksdokumentation gjordes på delar av kyrkans fasader. Undersökningar

av kyrkans äldre putslager visade att kyrkan sannolikt aldrig haft någon absid. Fasadernas hörnkedjor hade tidigare varit målade med kimrök i en grå nyans. En röd heltäckande kalkning syntes på koret och södra korsarmen.

Exteriör

Fasaderna är putsade och vitmålade med undantag för tornets nedre del, ungefär i höjd med långhusets murkrön, vars murverk är synligt med brett utdragna fogar. Murverket i kyrkans medeltida delar består av gulbrun helsingborgssandsten, fint huggen i rektangulära stenar och lagd i jämna skift. Hörnkedjorna är av kvaderhuggen sandsten. Fasaderna är utförda utan sockel men listverk i form av ett par utkragande skift finns på långhus och kor. Murverket är synligt ovan valven och kan även studeras i långhusets västra gavelmur. Delar av kyrkans nord-, och sydportaler finns ännu bevarade i murverket nära västra gavelsidan och dess omfattningar är frilagda i fasaderna. Omfattningsstenarna är rätvinkligt utförda utan profilerings. Nordportalen är rakt avslutad medan sydportalen har en rundbågig form. Den södra portalen har varit bredare än den norra. Inga uppgifter om ursprungliga fönsteröppningar i det romanska murverket finns men på bilder efter branden förefaller det finnas en igensatt öppning strax intill nordvästra hörnet mellan korsarm och långhus. Möjligen har en fönsteröppning funnits på motsvarande sida mot söder. Kyrkans portalöppningar är placerade relativt långt österut vilket skulle kunna indikera att långhuset har byggts till mot väster kanske i form av ett tidigt torn. Inga uppgifter finns dock om att några sådana byggnadshistoriska spår i murverket.

Tornets murverk är utfört av kluvna, grovt bearbetade eller obearbetade markstenar vars släta sidor är lagda utåt i fasaden. Nedtill i fasaderna finns en förkroppad sockel. Invändigt i andra våningsplan är murverket synligt och detta är utfört med finhuggen sandsten, vilket skulle kunna vara återanvänt från en äldre riven torndel. Flera liljeformade ankarjärn finns i höjd med andra tornvåningens bjälklag samt klockvåningen. På västra sidan formar ankarjärnen till klockvåningen bokstaven *A* och tornets renoveringsår 1823. Trapptornet på tornets norra sida är murat av tegel. Trapptornet är inte murat i förband med tornets norra mur och verkar därför vara en senare tillbyggnad. En invändig uppgång kan ha funnits till en början vilken har ersatts med en utvändig ingång när valven slogs.

Korsarmarna är uppbyggda av gråsten med inslag av tegel och sandsten utan sockel men med markerad takfot i form av en profilerad gesims.

Huvudentré till kyrkan är genom västportalen i kyrkans torn. Öppningen består av en rakt avslutad dörröppning med halvcirkelformat överljusfönster och en klassicerande slätputsad omfattning. Ingångarna till korsarmarna är rundbågiga med omfattningar i flera språng. Dörrarna är rakt avslutade med halvcirkelformade överljusfönster. I korets östra sida finns en rakt avslutad dörröppning. Samtliga dörrar är kopparbeslagna på utsidan. Över ingången till södra korsarmen finns en inskriftstavla med texten ”Uppbyggd år 1865. Betänk att dö du måste!” Ingången till tornets trapptorn utgörs av en rundbågig öppning med en dörr av plankor

sammanhållna av bandgångjärn. Kyrkans fönsteröppningar är rundbågsformade med småspröjsade fönsterbågar av järn från 1932. Ett par rundfönster finns i gavelsidan till korsarmarna och i korets östra gavel avtecknas konturerna efter ett igensatt rundfönster. Nära gavlarna på vardera östra och västra sidan av korsarmarna finns en hög och smal ljusöppning. Invändigt har de senare ljusöppningarna vida skrånande smygar av medeltida karaktär. Till tornet finns en rundbågig ljudöppning i varje väderstreck med bräddäckta brunmålade ljudluckor. Tak till korskyrkan består av sadeltak lagt med tegel och en skorsten finns ännu kvar inock på norra korsarmen. Tornet täcks av koppar och lanterninen av tjärad ekspån.

Interiör

Huvudingång till kyrkan är genom porten i tornets västra sida. Tornets bottenvåning utgör kyrkans vapenhus med putsade vita väggar och valv. I vapenhuset finns tegelmurade sittbänkar med kalkstensplattor och en gammal kyrkklocka är uppställd på ett podium med samma utseende. Två kraftiga mörkbetsade bjälkar löper utmed norra och södra väggen. Golvet är lagt med rött murtegel liksom i resten av kyrkan. Väggarna i hela kyrkan är putsade och vitmålade liksom valven. I tornet utgörs valvet utgörs av ett högt gratkryssvalv som utgår från sidomurarna utan ribbor och valvpilastrar. I öster finns en bred rundbågsformad valvöppning till kyrkorummet. Valvbågen och öppningens sidor är murade i sin helhet av stora kvadrar av gul sandsten. Dessa är oputsade. I öppningen finns ett väggparti med en rakt avslutad pardörr med ett tympanonparti över. Tympanon utgörs av en målad tavla föreställande ett träd i skymning eller gryningsljus omgivet av en bård med kristna symboler.

Långhuset och korsarmarna är möblerade med bänkar fram till korsmitten och längs långhusets västra sida finns en orgelläktare. Läktarens undersida utgörs av ett gråmålat kassetak. Läktaren bärs upp av pelare av omålad ek med kapitäl dekorerade med utskuren och förgylld bladdekor. På orgelläktarens barriär, vid sidan av ryggpositivet, finns målade tavlor i triptykform med motiv från nya testamentet. Målningarna löper också som en bård längs orgelläktarens listverk. Målningarna utfördes av Axel Kulle och komponerades efter en förlaga av Prosten Kaleb Andersson.

I norra och södra mursidorna av kyrkans västra del är delar av de medeltida portalöppningarna synliga. Dessa är belägna mitt emot varandra och den södra portalöppningen är något bredare, cirka 20 cm, än den norra. Kyrkorummets korsmitt är en öppen yta med undantag för dopfunt och en Kristusstaty. I övrigt domineras korsmitten av en altarpredikstol framför triumfbågen vid långhusets östra sida.

Kyrkorummets alla delar är valvtäckta med höga och breda kryssvalv på tresprångiga valvpelare. Valvpelarnas kragband består av två utkragande skift. Ribborna har fyrkantig genomskärning och gördel- och sköldbågar utgörs av breda rundbågsformade eller svagt spetsbågiga valv. Koret är upphöjt ett par steg från långhuset och golvet lagt med kalksten. I koret finns en uppgång till läktarpredikstolen genom en rundbågig öppning i norra mursidan. En tegelmurad

Kyrkans västra del, den bevarade långhusdelen, med sydportalens omfattning synlig till vänster.

trappa leder upp till läktaren som hänger på triumfbågens västra sida. Korets östra del är inredd till sakristia och en murad vägg med två dörröppningar på var sida om altaret delar av koret från sakristian. Detta arrangemang har gjorts för att kunna välva koret med kryssvalv utan att dölja de romanska målningarna på korets östmur. Sakristian har ett högt beläget mörkbetsat innertak av trä med synligt träbjälklag. De romanska kalkmålningarna når ända upp till innertaket och består av figurer med mantlar mot gul bakgrund, troligtvis föreställande en rad apostlar. Figurerna kan ursprungligen ha varit en del av ett *Majestas Domini*-motiv det vill säga Kristus som allhärskare, sittande på en tron eller ett klot.

Korsarmarnas gavelsidor är avdelade från kyrkorummet och upptas av vindfång med flera biutrymmen. I norra korsarmen finns toalett och förvaringsutrymme (tidigare bårum) samt nedgång till ett pannrum i en källare under korsarmen. Södra korsarmen är inredd med ett kolumbarium för familjen Bennet och ett förvaringsutrymme. Vindfången har golv av tegel och sidoutrymmena golv av kalksten. Kolumbariet är inrett med ett litet sidoaltare under fönstret där fönsterbänken av kalksten utgör altarskiva och framsidan, i liv med innermuren, är murad av tegel. Sidoväggarna i kolumbariet täcks av tegelmurade urnnisher med namntavlor av kalksten. Den första urnsättningen skedde 1941. Bårummet i norra korsarmen har ett altare mot öster på samma sätt som kolumbariet. I övrigt är utrymmena putsade, vitkalkade och innertaket består av ett synligt mörkbetsat bjälklag.

Tornets övre våningar nås via det utvändiga trapptornet med en tegelmurad trappa som leder upp till tornets andra våningsplan. Tornvalvet är oisolerat men täcks delvis av ett brädgolv som är lagt över halva delen av utrymmet. I östra muren finns en öppning till långhusvinden och en trätrappa upp till klockvåningen. Öppningen i öster har något oregelbunden form och kan eventuellt vara sekundär. Murverket i tornet är delvis oputsat eller endast med delvis bevarad puts så att murverket av sandsten ligger synligt. Murverket är rödfärgat av den starka värmen från branden 1931 och i bjälklaget mellan klockvåningen och andra tornvåningen finns brandskadade bjälkar ännu kvar. Även klockstolen bär spår av brand och bör alltså vara äldre än 1931. Klockstolen för två klockor består av tre snedsträvade stolpar på syllar.

Även på vindarna över långhus, korsarmar och kor är valven oisolerade och murverket synligt. En del putsrester finns kvar framför allt från kyrkans senare period med ett högt trätak då putsen nådde ända upp till murkrönet. Vid murkrönet syns också på sina ställen en gesimslist från samma period. Mellan koret och långhuset finns en muröppning som troligtvis inte är ursprunglig utan kan ha tillkommit när kyrkans första valv slogs under medeltiden. Samtliga takstolar är av fur, tillkomna efter branden.

Inredning och inventarier

Altare

Altare från 1932 murat av rött tegel och altarskiva av kalksten med lågerhuggen kant.

Altaruppsats

Altaruppsats av skulpterat trä från 1668 med altartavla från 1929 utförd av Per Siegård. Altartavlan föreställer Kristus på korset och inramas av 1600-talets altaruppsats med vridna kolonner och skulpterade vingar samt krönlist målad i mörka färger med förgyllda detaljer.

Altarring

Altarring från 1932. Altarringen är halvcirkelformad med svarvade balusterdockor av trä målade i brunt med förgyllda detaljer. Handfall och knäfall är sammetsklädd.

Dopfunt

Dopfunt av skulpterad ek från 1666. Dopfunten har sexsidig form vars sidor är utsmyckade med utskurna blommor inom rundbågstäckta speglar. Funten är trären med förgyllda och svartmålade detaljer. En baldakin har tidigare funnits till dopfunten. En liknande dopfunt finns i Norra Vram.

En medeltida dopfunt som tillhört kyrkan finns på Historiska museet i Lund. Funten är fyrsidig, huggen av sandsten med skålformad urholkning utan avtappningshål. I hörnet syns stående figurer (Paulus och Petrus och två oidentifierade figurer) i relief och sidorna indelas dubbla arkadbågar med motiv av dopet, syndafallet, ärkeängeln Mikael på en drake och Kristi gisslande. Dopfunten tillhör Mörapsgruppen där dopfuntarna i Mörarp, Munka Ljungby, Rya

och Össjö ingår. Dopfontens urholkning antyder att fonten inte varit avsedd för nedsänkingsdop (immersio) utan för dop genom vattenösning (infusio) eller bestänkning (aspersio) vilket är en äldre dopform. Dopfonten dateras av konsthistoriker Monica Rydbeck till 1100-talets mitt, innan allmän doprätt delas ut till sockenkyrkorna.

Predikstol

Läktarpredikstol från omkring 1615 tillverkad av mästaren Statius Otto eller hans verkstad. Predikstolens front är indelad med sju rundbågsinfattade speglar med motiv av yttersta domen, uppståndelsen, korsfästelsen, födelsen, Noaks ark, syndafallet och skapelsen. Mellan speglarna står apostlarna som hermer. Predellan är försedd med inskriptioner och grotesquer. Över predikstolen hänger en oliksidig baldakin med Anders Billes vapen, fåglar och ytterligare vapensköldar. Läktarpredikstolen kom sannolikt till genom donation av Anders Bille som också lät tillverka en säng från samma verkstad. En liknande altarpredikstol med samme upphovsman finns i Mariakyrkan i Helsingborg.

Bänkinredning

Sluten bänkinredning från 1932. Bänkarna är rakt avslutade och utsidorna målade i grön marmorering med kvadratiska speglar i grönbeige marmorering. Invändigt är bänkarna målade i gulbrunt. Ett par bänkar längst fram i korsmitten har speglar med målade adelsvapen.

Klockor

En storklocka från 1734 står uppställd i vapenhuset. I tornet hänger en storklocka gjuten 1934 av och en lillklocka omgjuten 1852.

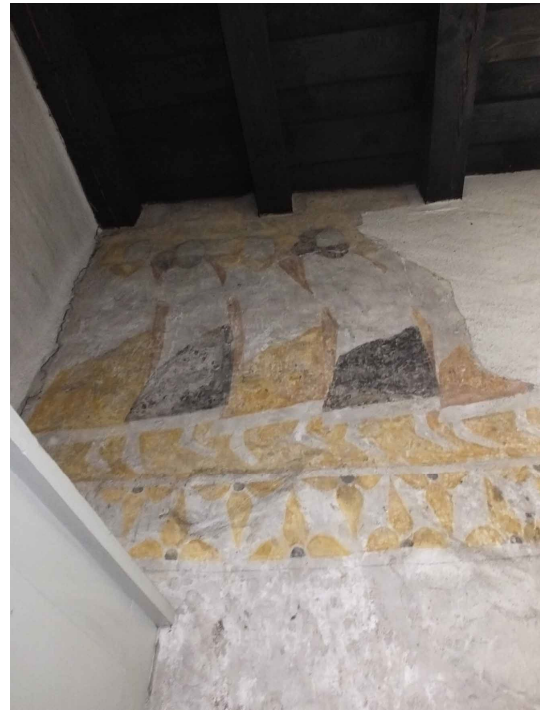
Orgel

Orgelverk tillverkat 1949 av Th. Frobergius och Co, Kongens Lyngby. Fasaden är uppbyggd efter orgelns olika pedalverk i fyra avdelningar med sidopositiv, ryggpositiv och huvudverk. De synliga piporna är inneslutna i rektangulära lådor av ljust träslag med olika höjd och med ett genombruten dekorativt förgyllt gallerverk överst. Orgelläktaren ritades av Nils Blank 1950 som är en förlängning av läktaren från 1932 ritad av Oscar Persson. Läktaren utökades genom träbjälkar upplagda på järnbalkar, vilka vilar på pelarna.

Övrigt

Triumfkrucifix av skulpterat trä daterat till 1400-talets första hälft. Kristusfigurens kors har gått förlorat och armarna var under en tid skilda från kroppen men återfanns och krucifixet hängdes åter upp i kyrkan på ett nytt kors. Svaga färgrester finns kvar och händer och fötter är skadade. Kristusfiguren är framställd med törnekrona hängande huvud, höftkläde och fäst med tre spikar. Triumfkrucifixet återlämnades till kyrkan 1996 efter att ha varit deponerat på Lunds historiska museum. Det hänger numera på väggen i norra korsarmen

Oliemålning från 1600-talet på duk föreställande Erasmus Hoffgaard, kyrkoherde i Kropp, och hans familj. Målningen är uppsatt på väggen i södra korsarmen.

Bilden till vänster visar kyrkan sett från vänster med läktarpredikstolen i triumfbågen. Bilden till höger visar de romanska målningarna i koret.

En kopia av Thorvaldsens kristusfigur står idag i korsmitten vid dopfunten. Kristusstatyn har tidigare utgjort altarprydnad.

En fattigstock av trä med järnbeslagen överdel finns i vapenhuset.

Kormattan från 1981 är vävd i röllakanteknik av atelje MMF. Mattan har grön botten och dekor i blått, beige och gult.

Två medeltida fönsterbågar från 1200-1300-talet finns bevarade. Fönsterbågarna har rundbågig form och är tillverkade av ek. Fönsterbågarna påträffades i tornet på 1970-talet och konserverades 1975. De sitter numera uppsatta på en tavla i vapenhuset.

En trækista i renässansstil står i norra korsarmen. Kistan har rektangulär form och rakt avslutad ovalsida. Framsidan är skulpterad och målad samt indelad i fyra rundbågiga fält mellan pilastrar med framställning av evangelisterna, änglar och lejonhuvuden.

Kyrkogård

Kyrkan omges av en stor kyrkogård som har utökats mot väster och norr. Den äldsta delen av kyrkogården kring kyrkan består av en höjtplata med branta sluttningar i väster och norr och höga stödmurar i öster och söder. Ingen mur eller begränsningshäck finns mellan den gamla kyrkogårdsdelen och de nya i väster och norr. De nya delarna begränsas av stenmurar i söder, väster och norr och innanför stenmuren finns en trädkrans. På gamla kyrkogårdsdelen finns enstaka spridda träd, möjligen del av en äldre trädkrans.

I södra mursträckningen finns en öppning i muren med en hög trappa upp till kyrkogården och en järngrind från 1838. En ingång med järngrind finns också i östra muren från prästgården. Väster och norr om kyrkan leder höga trappor ned till de lägre kyrkogårdsdelarna. En tillgängliganpassad gång finns också på västra sidan.

Gravplatserna på den äldsta kyrkogårdsdelen ligger tätt och nära inpå kyrkan och består av grusgravplatser med många äldre karaktärskapande gravvårdar. Enstaka grästäckta gravplatser ligger insprängda mellan grusgravarna. Gravplatserna begränsas i stor utsträckning av stenramar medan buxbom är ovanligt. En del formklippta barrträd finns på kyrkogården som i övrigt har sparsamt med växtlighet. Nordost om kyrkan finns ett område med urngravar kringgärdat av en klippt idegranshäck. Nordväst om kyrkan finns en större familjegravplats tillhörande familjen Bennet. Gravplatsen inramas av stenpelare med järnkätting och merparten av gravvårdarna är av sten krönte av höga stenkors. De nya kyrkogårdsdelarna har få bevarade gravplatser och stora områden är grästäckta. På den västra kyrkogården finns ett lapidarium nedanför slänten där återlämnade gravvårdar står uppställda. Nedanför den norra slutningen på norra kyrkogårdsdelen finns en relativt ny minneslund. Minneslundens har U-formad plan med rabatter kantade med byasten.

Inga byggnader finns på kyrkogården men en ekonomibyggnad finns i form av en äldre gårdslänga nordost om kyrkogården.

Karaktärisering

Kroppens kyrka är imponerande genom sin storlek och placeringen på en markerad höjd i landskapet. Det höga tornet med lanterninen är synligt vida omkring. Kyrkan ger intryck av ha haft en hög status i området genom tidig doprätt, kanske som häradskyrka. Dopfunten är en viktig länk till kyrkans äldsta tid även om den numera förvaras på Lunds historiska museum. De romanska målningarna kan ha tillkommit något senare och indikerar också en hög status. Byggnadshistoriken för kyrkans västra del är inte utredd men är viktig att undersöka närmare då det kan kasta ljus på hur kyrkan har använts och fungerat sett ut under medeltiden och vilka förändringar som gjorts och varför. Under medeltiden sker tillbyggnad av vapenhus och västtorn vilket inte avviker från andra sockenkyrkor i området. Valv slogs även invändigt i kyrkan. Från 1500-talet och fram till 1900-talet har ägarna till Rosendals slott utövat stort inflytande i socknen och på kyrkan såsom kyrkans patronus. En rad inventarier doneras till kyrkan från herrskapet på Rosendal. Framför allt är 1500-1600-talen en storhetsperiod för kyrkan då en kostsam inredning av hög kvalitet tillkommer såsom läktarpredikstol, altarpupp, kyrkkista och ny dopfunt. Läktarpredikstolen är ovanlig men med tanke på att både Mariakyrkan i Helsingborg och Möraps kyrka har haft läktarpredikstol kan det möjligen ses som en regional kulturyttring kanske kopplat till Rosendals ägare Anders Bille. På kyrkogården är kopplingen till Rosendals slott påtaglig genom den stora gravplatsen vid kyrkans nordvästra

hörn. Invändigt utgör kolumbariet i södra korsarmen en kontinuitet för slottsägarnas inflytande även sedan patronatsrätten upphört.

Den största förändringen till kyrkan skedde med tillbyggnaden av korsarmar och ersättandet av kyrkans tegelvalv med höga trävalv. Samma förändring genomgick flera kyrkor i kontraktet under loppet av 1700 och 1800-talen, exempelvis Allerum och Fleninge kyrkor. I slutet av 1800-talet hade det mesta av kyrkans äldre och kostbara inredning tagits bort och ställts undan och ersatts av en enklare inredning. Kyrkans ”förenkling” var också en tidens trend då pråligheter och otidsenlig inredning kastades ut ur kyrkorna. Efter branden 1931 var tiden mogen att omvärdera kyrkans äldre inredning. Denna rekonstruerades eller nytillverkades i traditionell stil och bevarade äldre inventarier återfördes till kyrkan. Renoveringen är ett exempel på ett mer varsamt sätt att förhålla sig till äldre och autentiska tidsskikt till skillnad från 1800-talets hårdhänta renoveringsideologi. Renoveringen är också ett exempel på arkitekten Oscar Perssons arbete. 1930-talets tidsanda är framför allt märkbar i dörrarnas snickerier, golv och korsarmarnas sidoutrymmen. Arkitekturen är återhållsam och avskalad och detaljerna välritade och välbyggda. Inredningen har en mörk färgskala vilket är typiskt för 1930-talet och den återhållsamma ljussättningen och fönsteröppningarnas färgade glas ger ett dämpat ljus. Största förändringen sedan 1930-talets renovering har varit tillkomsten av kyrkans orgel som är av hög klass med en välarbetad och mycket dominerande fasad.

Rekommendationer

- Kyrkan är ett viktigt landmärke med ett dominerande läge på en höjd, synlig vida omkring i landskapet.
- Kyrkans exteriör framstår som oförändrad sedan 1800-talets ombyggnader och bildar tillsammans med kyrkogården och prästgården en välbevarad kyrkomiljö.
- Vid framtida inre renoveringar bör stor varsamhet visas 1930-talets enhetliga inredning liksom kyrkans äldre inredning.
- Kyrkans orgel har ett högt kulturhistoriskt värde och har stor betydelse för upplevelsen av kyrkorummet.
- Kyrkans byggnadshistorik är viktig att undersöka närmare då kyrkan kan ha haft en viktig betydelse som häradskyrka.

Skydd

Kyrkor och kyrkogårdar tillkomna före 1940 skyddas som kyrkligt kulturminne, enligt Kulturmiljölagen, 4 kap.

Kyrkan och kyrkogården ligger inom registrerad fornlämning 47 Kropps socken och skyddas enligt 2 kap. kulturmiljölagen.

Källor

Kyrkor och herravälde, från kristnade till sockenbildning i Skåne, Mats Anglert 1995.

Landsbygden, Helsingborgs historia Del VIII:1, Red. Anna Christina Ulfsparre m.fl. 2010.

Skåne, Landskapets kyrkor, Red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, 2015.

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, M. Dahlberg, K. Franzén, Riksantikvarieämbetet, 2008.

Underhållsplan för Kropps kyrka, ItArk arkitektkontor AB, 2005.

Övriga uppgifter

Inventeringsdatum: 2014-03-27

Fältinventering: Kerstin Börjesson, Regionmuseet Kristianstad

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning: Författare, efter samråd med referensgrupp utsedd av Lunds stift

Rapportsammanställning och foto: Kerstin Börjesson, Regionmuseet Kristianstad

Granskning: Helene Stalin Åkesson, Regionmuseet Kristianstad.

Färdigställd: 2015-12-18

